

คู่มือการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI)

Faculty of Integrative Medicine, RMUTT

1. ความหมายและความสำคัญของ SROI

Social Return on Investment (SROI) คือ วิธีการวัดและประเมินมูลค่าผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นจากโครงการหรือกิจกรรม โดยแปลงผลลัพธ์เป็นมูลค่าเงิน และเปรียบเทียบกับมูลค่าการลงทุน

- SROI Ratio แสดงเป็นตัวเลข เช่น $SROI = 3.5$ หมายถึง “การลงทุน 1 บาทสร้างคุณค่าทางสังคม 3.5 บาท”
- ประโยชน์: สื่อสารคุณค่าที่แท้จริง, ใช้ประกอบการตัดสินใจ/ของบประมาณ, เสริมความโปร่งใส และใช้ปรับปรุงโครงการ

2. ประเภทของการประเมิน SROI

1. Ex ante SROI

- การประเมินเชิงคาดการณ์ ก่อนหรือระหว่างโครงการ
- ใช้ข้อมูลสมมติฐาน/การคาดการณ์
- เหมาะสำหรับการวางแผน

2. Full SROI (Evaluative)

- การประเมินผลจริง หลังจบโครงการ
- ใช้ข้อมูลที่วัดและเก็บจริง
- เหมาะสำหรับรายงานผล/ประเมินความคุ้มค่า

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน SROI

1. กำหนดขอบเขตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

- ระบุผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง/ทางอ้อมจากโครงการ

2. แผนที่ผลลัพธ์ (Impact Map / Theory of Change)

- กิจกรรม → ผลผลิต (Outputs) → ผลลัพธ์ (Outcomes)

3. เลือกตัวชี้วัดและเก็บข้อมูล

- กำหนดวิธีวัดผลลัพธ์ เช่น แบบสอบถาม, สถิติ, เวชระเบียน

4. ตีมูลค่าผลลัพธ์ (Monetization)

- ใช้ต้นทุนที่หลีกเลี่ยง, ต้นทุนทดแทน, รายได้เพิ่ม, WTP ฯลฯ

5. ปรับค่าผลลัพธ์ (Establishing Impact)

- Deadweight: สิ่งที่จะเกิดขึ้นเองอยู่แล้ว
- Attribution: สิ่งที่เกิดจากองค์กรอื่น
- Displacement: สิ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียที่อื่น
- Drop-off: อัตราผลลัพธ์ลดลงในแต่ละปี

6. คัดลด (Discounting)

- ใช้อัตราคิดลด (เช่น 3.5%) เพื่อนำผลลัพธ์อนาคตมาเทียบปัจจุบัน

7. คำนวณ

- PV รวม (Present Value)
- $NPV = PV \text{ รวม} - \text{มูลค่าการลงทุน}$
- $SROI \text{ Ratio} = PV \text{ รวม} \div \text{มูลค่าการลงทุน}$

8. วิเคราะห์ความไว (Sensitivity Analysis)

- ทดลองเปลี่ยนสมมติฐานหลัก เช่น ค่า Unit Value, Deadweight

9. รายงานผล

- จัดทำรายงานที่โปร่งใส อธิบายที่มา วิธีคิด และข้อจำกัด

4. คำอธิบายตัวแปรที่ต้องกรอกใน SROI App

ข้อมูลทั่วไป

- โหมดการประเมิน: เลือก *Ex ante* หรือ *Full*
- หน่วยงาน: ชื่อคณะ/องค์กร
- ผู้ประเมิน: ชื่อผู้รับผิดชอบ
- รอบการประเมิน: เช่น “ปีงบประมาณ 2568”
- อัตราคิดลด (Discount Rate): ปกติ 3–5% เช่น 0.035

การลงทุน (Investment)

- เงินสด (Cash): งบประมาณที่ใช้จริง

- สิ่งสนับสนุน (In-kind): มูลค่าอุปกรณ์/สถานที่ที่ได้รับ
- มูลค่าเวลา (Time Value): มูลค่าแรงงาน/เวลาของอาสาสมัครหรือบุคลากร

ผลลัพธ์ (Outcomes)

1. ผลลัพธ์ (Outcome): การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น “สุขภาพดีขึ้น”
2. มิติ (Dimension): เศรษฐกิจ / สังคม / สิ่งแวดล้อม ฯลฯ
3. ตัวชี้วัด (Indicator): วิธีวัด เช่น “คะแนนก่อน-หลัง”
4. ปริมาณ (Quantity): จำนวน เช่น 200
5. หน่วย (Unit): เช่น คน / ชั่วโมง / ครั้ง
6. มูลค่าต่อหน่วย (Unit Value): เช่น 500 บาท/คน
7. ระยะเวลา (Duration): ผลลัพธ์คงอยู่กี่ปี
8. Deadweight: ร้อยละที่เกิดขึ้นเอง เช่น 0.20
9. Attribution: ร้อยละที่เป็นผลจากปัจจัยอื่น เช่น 0.10
10. Displacement: ร้อยละที่ทำให้เกิดการสูญเสียที่อื่น เช่น 0.00
11. Drop-off: ร้อยละผลลัพธ์ลดลงต่อปี เช่น 0.30
12. เริ่มปีที่: ปีที่ผลลัพธ์เริ่ม เช่น 0 = ปีแรก
13. บันทึก (Notes): หลักฐาน/คำอธิบายเพิ่มเติม

ผลลัพธ์การคำนวณ

- PV รวม (Present Value): มูลค่าผลลัพธ์ปัจจุบัน
- Investment: มูลค่าการลงทุนรวม
- NPV: PV รวม – Investment
- SROI Ratio: PV รวม ÷ Investment

5. ตัวอย่างการกรอก

โครงการ: อบรมเยาวชนเลิกบุหรี่ 1 ปี

- เงินลงทุน: 500,000 บาท
- ผลลัพธ์: เยาวชน 100 คนเลิกบุหรี่
- มูลค่าต่อหน่วย: 10,000 บาท/คน → มูลค่ารวม 1,000,000 บาท

- $\text{Deadweight} = 0.2, \text{Attribution} = 0.1$

การคำนวณ

- ปรับผลลัพธ์: $1,000,000 \times (1-0.2) \times (1-0.1) = 720,000$ บาท
- คิดลดที่ 3.5% $\rightarrow \text{PV} = \sim 695,000$ บาท
- $\text{NPV} = 695,000 - 500,000 = 195,000$
- $\text{SROI Ratio} = 695,000 \div 500,000 = 1.39$

แปลว่า ทุก 1 บาทลงทุน สร้างคุณค่าทางสังคม 1.39 บาท

6. แนวทางในการหาค่าพารามิเตอร์

- **Deadweight:** ใช้ข้อมูล baseline หรือกลุ่มเปรียบเทียบ
- **Attribution:** สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับประโยชน์
- **Displacement:** พิจารณาโครงการที่ซ้ำซ้อน/เบียดพื้นที่อื่น
- **Drop-off:** ใช้ข้อมูลติดตามหลายปีหรือการประเมินผู้เชี่ยวชาญ
- **Unit Value:** ใช้ต้นทุนทดแทน, รายได้เพิ่ม, WTP หรือข้อมูลสถิติภายนอก

7. หลักฐานที่ควรเก็บ

- แบบสอบถาม / เครื่องมือวัดผล
- ข้อมูลสถิติ / เวชระเบียน / รายงานการเงิน
- แหล่งข้อมูลอ้างอิงราคาหรือมูลค่าที่ใช้ตีราคา
- สรุปการประชุมผู้เชี่ยวชาญ/การสัมภาษณ์
- ไฟล์ Export (CSV, JSON) และรายงาน PDF

8. การใช้งาน SROI App

1. เลือกโหมด **Ex ante** หรือ **Full**
2. กรอกข้อมูลทั่วไปและต้นทุนการลงทุน
3. เพิ่มผลลัพธ์ที่ละรายการ $\rightarrow$ ใส่ตัวชี้วัด, ปริมาณ, มูลค่า, และค่าปรับต่าง ๆ
4. กด **คำนวณ** $\rightarrow$ ระบบจะแสดง PV, NPV และ SROI Ratio
5. กด **Save** เพื่อเก็บไว้ใน LocalStorage หรือ **Export JSON/CSV** สำหรับส่งไฟล์

6. กด พิมพ์ PDF เพื่อแนบรายงาน

7. หากเชื่อมกับ WordPress → กด ส่งเข้า WP → ข้อมูลจะถูกบันทึกในฐานข้อมูล

9. ข้อควรระวัง

- หลีกเลี่ยงการนับผลลัพธ์ซ้ำซ้อน
- ใส่ค่า Deadweight / Attribution / Displacement / Drop-off เสมอ
- อธิบายที่มาของ Unit Value ทุกครั้ง (เพื่อความโปร่งใส)
- ทำ Sensitivity Analysis อย่างน้อย 1-2 กรณี